

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
NOVO MESTO

tel: 07 373 05 70, 051 687 815
E-pošta: vladimir.sotosek@kgzs-zavodnm.si
Splet: www.kmetijskizavod-nm.si

Sevnica, 26.7.2021

Telitve pri govedu in oskrba telet po porodu

Telitve so verjetno najbolj pričakovan dogodek pri reji goveda. Kot rejci smo posebno veseli, če obdobje brejosti in telitve potekajo brez zapletov. Tokrat z vami delimo nekaj osnov, ki jih kot začetniki ali izkušeni rejci moramo poznati.

Brejost pri govedu traja povprečno od 280 (mlečne) do 290 dni (kombinirane in mesne pasme). Eden od očitnih znakov bližajočega poroda je povečano vime v katerem se tvori mlečivo, povečana sramnica ter gost izcedek iz nožnice, ki postaja vse bolj tekoč. Najbolj zanesljiv znak bližajočega se poroda so sproščene vezi medeničnega obroča. Zaradi razrahljanih vezi se koren repa rahlo privzdigne, tik pred porodom pa napetost mišic repa popusti.

Priporočeno je, da žival pred porodom namestimo v individualne ali skupinske bokse, v katerih poskrbimo za kakovosten nastilj in udobno ležišče. Na pašniku živali opazujemo in jih po potrebi pred porodom zapremo v hlev, kjer živalim lažje pomagamo pri porodu kot zunaj na prostem.

Porod poteka v treh fazah:

Prva faza poroda traja od 3-24 ur. V tem času so živali nemirne, se ogledujejo, prenehajo jesti, občasno legajo, vstajajo, začenjajo se rahli popadki, maternični vrat se začne rahljati. Pride do vstopa mehurja v nožnico. Namen mehurja je, da širi porodne poti, zato počakamo, da žival mehur iztisne sama, le ta se kasneje predre, tekočina pa izteče.

S tem se prične druga faza poroda. Ta traja od 0,5-4 ure. V tem času se popadki še okrepijo in pride do iztiskanja plodu. Živali se večinoma uležejo, porod pa velikokrat poteka tudi stoje. Ob iztiskanju teleta se predre še zadnja ovojnica (amnion). Največja sila je potrebna, da mati iztisne glavo teleta, nato sledi še iztisenjenje ostalega dela teleta. Največ zapletov se zgodi pri mesnih pasmah, kjer se lahko zadnji del teleta zatakne v porodni kanal. V večini porodov so teleta v normalni legi, z glavo naprej in hrbtom zgoraj. Po uspešnem porodu sledi še tretja faza, v kateri se izločijo ovojnice in posteljica plodu. Ta faza poteka do 12 ur po porodu.

Priporočljivo je, da pustimo živali, da povržejo same. Seveda moramo porod nadzirati, vendar s pomočjo ne smemo prehitovati. Med porodom živali ne vznemirjamo, zato imajo sodobni hlevi porodne bokse opremljene z video nadzorom, ker žival opazujemo »od daleč« in posredujemo samo če je le to potrebno. Tele naj bi se povrglo v dveh urah po tem, ko se skozi sramnico pojavi mehur, v katerem je tele. Pri mesnih pasmah traja iztiskanje plodu dlje, pri mlečnih pa se tele praviloma povrže prej. V primeru, da se porod zavleče je potrebno pravočasno poiskati strokovno pomoč.

Najpogostejši vzrok za težaven porod pri govedu je prevelik plod glede na velikost matere. To se zgodi največkrat zaradi obrejitve premladih živali, prenašanja čez rok, izbire ne licenciranih bikov ali predobre kondicije visoko brejih živali (predebele/zamaščene živali). Težaven porod je povezan tudi z nepravilno lego teleta. Če porod ne napreduje kot bi bilo potrebno, je treba kravo pregledati, če je položaj ploda pravilen. Ob pregledu moramo zunanje genitalije dobro očistiti, oprati in razkužiti. Enako naredimo z našimi rokami in vsemi pripomočki, ki jih uporabljamo pri porodu. Roke in ostale pripomočke tudi dobro namažemo s porodnim gelom, priporočljiva je uporaba rokavic. Z roko počasi vstopimo v rodila in poskušamo določiti položaj in lego teleta. Velikokrat okončine niso v pravilnem položaju in jih je potrebno naravnati. Plod narahlo potisnemo nazaj v maternico in skušamo naravnati okončino, glavo. Pri delu

moramo paziti, da ne poškodujemo maternice. V kolikor je plod zavrt ali v položaju kateremu nismo kos, je potrebno čimprej poiskati strokovno pomoč veterinarja, ki bo ocenil stanje plodu in potrebne postopke za uspešen porod. V skrajnem primeru se bo veterinar odločil za izvedbo carskega reza. Tako bomo preprečili poškodbe krave ali novorojenega teleta.

Ko je plod v pravilni legi, ga lahko s pomočjo vrvi izvlečemo. Velikokrat je tele tudi v zadenjskem položaju. Pri tej vrsti poroda moramo z porodom pohiteti, saj se v nasprotnem primeru lahko tele napije porodne tekočine in zaduši ali ima kasneje težave z dihali (pljučnice). Pri porodu lahko uporabimo tudi porodne naprave, s katerimi dosežemo silo vleka nekaj ljudi. Porodna naprava je zelo koristen pripomoček, vendar moramo z njo ravnati previdno in moramo biti večji uporabe le-te.

Po porodu je potrebno poskrbeti za pravilno oskrbo novorojenega teleta. Najprej je potrebno zagotoviti, da tele zaduha. Če je porod težek ali je bil porod zadenjski, lahko tele obesimo za zadnje noge, da steče porodna tekočina iz dihalnih poti. Po porodu tele namestimo v nastlan in čist boks ter ga damo v prsni položaj. Tele obrišemo, s čimer pospešimo cirkulacijo, oziroma ga prepustimo materi, ki ga z jezikom sama izliže in hkrati pospeši cirkulacijo krvi. Teletu moramo tudi razkužiti popek z jodovo raztopino.

Čimprej po porodu moramo novorojenemu teletu zagotoviti ustrezno mlezivo - kolostrum. V prvih 24 urah po porodu naj bi tele prejelo vsaj 4 litre kolostruma, od tega čim več v prvih 6 urah po porodu. V rejah krav dojilj je priporočljivo, da tele čim prej sesa mater. Če je slabotno in ne more, mu ponudimo kolostrum po cuclju ali po sondi. Vsekakor moramo poskrbeti za ustrezno higieno in temperaturo ponujenega kolostruma. Če krava zaradi različnih vzrokov nima kolostruma, moramo kolostrum zagotoviti od druge živali ali pa uporabiti shranjen zamrznjen kolostrum, ki ga je priporočljivo vedno imeti na zalogi. Pri napajanju moramo biti pozorni na temperaturo kolostruma, ki naj bo okoli 40 °C. Kolostrum vsebuje protitelesa, ki dajejo teletu zaščito in odpornost, prav tako pa ima visoka vsebnost pepela v kolostrumu odvajalni učinek, ki rezultira v izločitvi prvega blata oz. mekonija.

Težki porodi so pogost vzrok za velike ekonomske izgube v rejah (pogini telet, krav). Zavedati se moramo, da je ekonomika reje goveda predvsem odvisna od števila vzrejenih telet, ki so glavni prihodek pri kravah dojiljah, prav tako ni zanemarljiva pri mlečnih pasmah. V Slovenije je izguba telet ob porodu prevelika, saj po podatkih Statističnega urada do 7 dneva starosti letno pogine več kot 10.000 telet. Te izgube gre pripisati tako zapletom ob porodu kakor neustrezni oskrbi v prvih dneh po porodu. Izgube telet bi se dalo zmanjšati z ustrezno odbiro plemenskih živali, izbiro licenciranih plemenjakov, ustrezno kondicijo krav ob telitvi ter polaganju posebne pozornosti ob telitvi in oskrbe teleta v prvih dneh po telitvi.

KGZS – Zavod NM

Vladimir Sotošek, terenski kmetijski svetovalec